

15	STU	2024	PRIČE
----	-----	------	-------

OBITELJSKA I RODBINSKA MREŽA U POPULARNOJ GLAZBI (5)

Djed šumom, baba drumom

VALENTINA SERTIĆ

U pjesmama u Slavoniji djedovi spolno prpošni, a u Dalmaciji bi radije pjevali i plesali / Ilustracija: Hrvoje Dešić

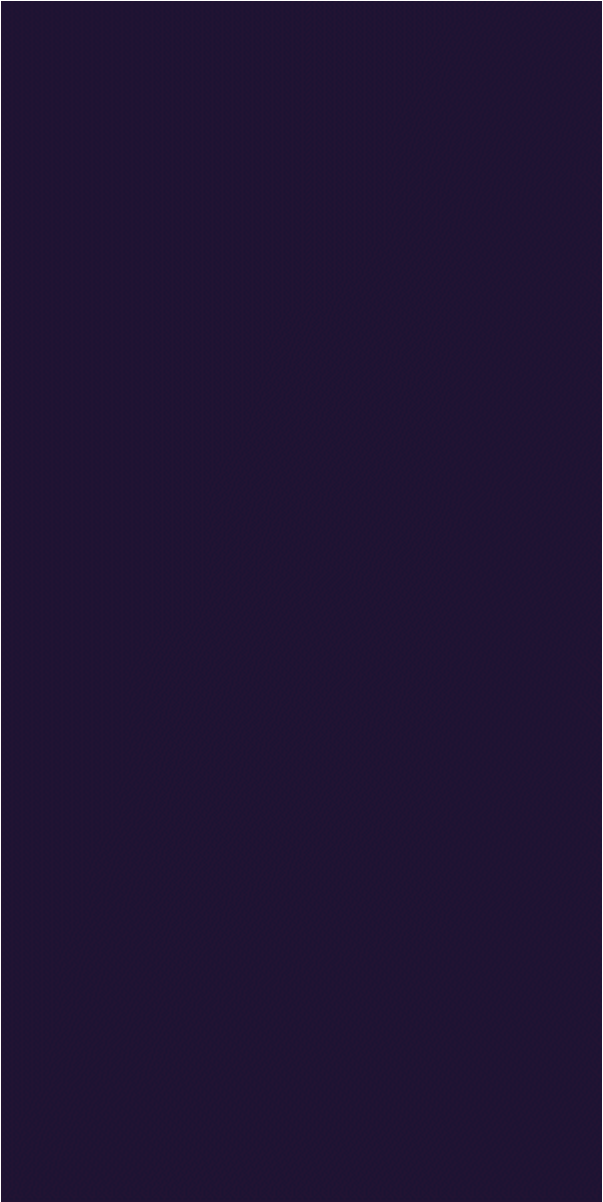

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

- ADAM SEMIJALAC
- MARK MARET
- ARINKA ŠEGANDO I TINGL-TANGL
- SEXYMOTHERFUCKERS
- SAUČEŠĆE
- SRŽ
- ŠPURIJUS
- ŠKOLJKA
- SEPTICA
- PENETRACIJA
- LICE
- BABY DOOKS
- KORNI GRUPA
- DADO TOPIĆ
- TEREZA KESVIJA
- MARKO PERKOVIĆ THOMPSON
- CINKUŠI
- ŠUMSKI
- LET 3
- ARSEN DEDIĆ
- KRUNOSLAV KIĆO SLABINAC

Prikazi baki i djedova u popularnim pjesmama naše diskografije, od dobrog nona do babaroge

Što nam popularna kultura može reći o tome kako gledamo na uloge baka i djedova? Jesu li uvijek prikazani kao mudre starješine? Moraju li bake neumorno peći kolače i plesti čarape, a djedovi pričati o starim vremenima? Smiju li naši stari i dalje imati želje? Ili ih po šablوني doživljavamo kao one koji su svoje već odsanjali? Gledamo li na bake i djedove kroz prizmu nostalgičnih klišeja ili kao na stvarne ljude s bogatom prošlošću? Što nam pop glazba može reći o ulozi bake i djeda izvan obiteljskih okvira?

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Odgovore na ta pitanja pokušala sam pronaći analizirajući približno sto i pedeset hrvatskih pjesmama koje u svom naslovu sadrže neki od oblika riječi baka i djed a nastale su u nekom od žanrova popularne glazbe u posljednjih sedamdesetak godina. U zagradama ću navoditi autore tih tekstove. Istraživanjem nisam obuhvatila instrumentalne skladbe, narodne napjeve, obrade, uspavanke te vjerske i dječje pjesme.

Bake vitalnošću mogu posramiti i mlade djevojke / ilustracija: Hrvoje Dešić

Prve skladbe naše diskografije posvećene bakama i djedovima su pjesme **Terezije Kesovije**, odnosno nedavno preminulog **Ivice Krajača** “Baka Magdalena (La Nona Magdalena)” i “Nono, moj dobri nono

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

(Il tuo mondo)”. Premda obje imaju talijansku inačicu, samo prva od njih je prepjev. Proslavljenju domaću skladbu o dobrom djedu na internacionalnom festivalskom ljetu 1969. godine otpjevali su Tereza i talijanski tenor **Claudio Villa**. Riječ je o različitim tekstovima koje vežu motivi sjećanja na starije i njihove lekcije o ljubavi, sreći i životu. Obje aludiraju na to da se svijet mijenja i da je sve manje ljudi kao što je bio djed.

S druge strane je baka Magdalena koja svojom vitalnošću može posramiti i mlade djevojke. „I jutrom kad se budi, ona pjeva, u podne kada šeta, ona pleše“, pa tako uz dobra stara vremena Magdalena u našu diskografiju uvodi motiv starice koja i u zlatnim godinama živi punim plućima. Uz vitalnost je, osim plesa, vezan i libido. Stoga su bake i djedovi povremeno protagonisti i u pjesama o seksu.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Nono, moj dobri Nono - ...

SVE MANJE LJUDI ZNAN ČA NALIK SU NA TE

Četvrtina korpusa popularnih pjesama o djedovima i bakama oslanja se na temu iz pjesme “Nono, dobri moj nono” te o bakama i djedovima govori kao o dobrim ljudima čije je vrijeme prošlo, ali čija

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

mudrost svijetli u sjećanjima poput svjetionika na mračnom moru života. Pritom se likovi bake i djeda nerijetko stapaju s figurama arhetipske majke odnosno oca, ali pokazuju i neke specifičnosti. Veliki motivi u tim pjesmama svakako su njihova unutarnja snaga i izdržljivost te pobožnost i znakovite šutnje u kojima se krije sva njihova nevolja.

„Niti mome didu nije uvijek bilo lipo, a ni lako, kako mu se snilo, al' je čemer znao sakriti u sebi, zagriz'o bi usnu, ali kleo ne bi“, pjeva **Kićo Slabinac** u pjesmi “Moj dida” (M. M. Herceg), a u klapskoj “Nonota bracera” (P. Mirić) nono od muke zna i zaplakati. Djed pušta suzu na rastanku s unukom i u pjesmi “Ne plači dido” (I. Novački) te za njivama koje će ostaviti u “Didinoj suzi” (I. Rešić). Mokre oči skriva i onaj iz pjesme “Moj dida” (M. Limić) grupe **Stijene**.

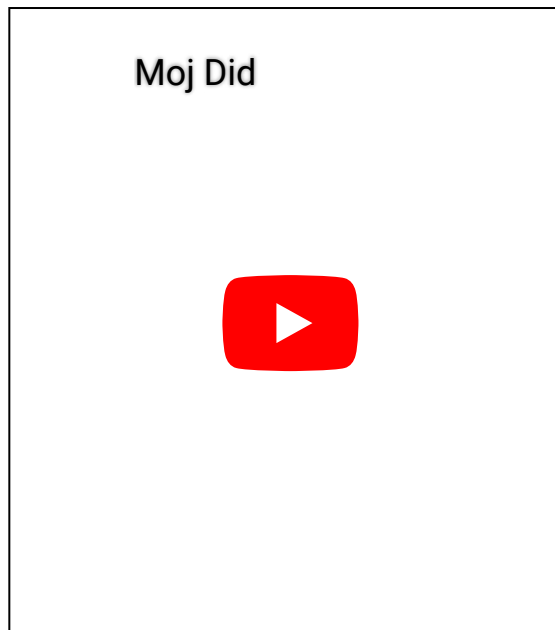
PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Zanimljivo, očinske figure u pop pjesmama nismo zatekli u sličnim ranjivim trenucima, što upućuje na to da uz ulogu djeda vežemo nježnost koju ne prepoznavamo kod stereotipnog oca. Djedovi i bake uistinu imaju poseban odnos s unucima jer nisu odgovorni za njihov svakodnevni odgoj. Uz unuke se mogu opustiti i potpuno posvetiti stvaranju dugotrajnih uspomena. Stoga nije neobično što je taj odnos toliko poseban i emotivan.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

“Balada o didi” (M. Šenkovski) djeda uspoređuje s hrastom iz gore i nježnim oblakom koji miluje ptice, potvrđujući da djedova figura u sebi nosi pomirljive opreke, plod dugog života i brojnih iskušenja. O neobičnoj mudrosti koja rađa sklad u duši i neposrednoj okolini govori i klapska “Moj did” (D. Ivanišević). Did iz te pjesme se „o’ ditinstva vas zemji naminija“ i bio jedno s prirodom oko sebe. Kao kakav indijanski poglavica urastao je u zemlju do te mjere da baka njegove noge, kad je konačno umro, nije mogla raspoznati među žilama masline.

O sličnoj sprezi koju su stari ljudi imali s prirodom govori i pjesma “Hvaljen Isus moja stara bako” (V. Kovačić) koju tamburaški sastavi izvode kao da je narodna. „Bašča vene otkad tebe nema, stazice su zarasle sa dračem, i cvrčci se javljaju sa plačem, i rosa je suza prolivena“, govore završni stihovi te pjesme. Pjesnik u krajoliku ne traži tek metaforu za tugu koja ostaje za voljenom staricom. On u prirodi prepoznaje sveti trenutak oplakivanja života koji će istinski nedostajati.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Smrt, prolaznost i sjećanje stalni su motiv pjesama o bakama i djedovima, a u pjesmama gdje ih više nema komadić njihove duše čuvaju predmeti koje su ostavili: kakav instrument, tambura, mandolina, ili škrinja, šešir, štagalj, metafore za stare čuvare dragocjene tradicije. Pjesma o njima uvijek je zahvala za bogato nematerijalno nasljeđe te poruka upozorenja za novu mladost.

Među ovim se pjesmama ponavljaju teme s kojima smo se već susreli istražujući prikaze oca i majke u popularnim pjesmama, a jedna od upečatljivih je smrt na moru, čest dio grubog života ribara i mornara (pr. “Di moj dida spi”, S. Radić). Isto tako vraćaju nam se usporedbe, uočavanje ne toliko fizičkih, koliko svjetonazorskih sličnosti koje unuk dijeli s djedom, odnosno unuka s bakom. „Moj dida i ja, prijatelja dva, drugo vrijeme, ista sudbina“, pjeva **Thompson**, a u pjesmi “Nonica” (N. Paškov) novopečena se baka prisjeća svoje bake, držeći unuka na koljenima.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Premda pjesama o vrlim bakama ne fali, u ovom nije lako kontekstu povući crti između majki i baki, što će reći, idealna baka jest i savršena majka. Njezina je prisutnost utjelovljenje obilja ljubavi koja sve tolerira i ide kroz želudac. Baba uvijek prolazi s kolačima, a ako nisu kolači onda su fritule, palačinke, pite i druge slastice, za njezine unuke samo najbolje. U te se slatke priče uklapaju i prigodne pjesme koje najavljuju dolazak unučeta u obitelj, primjerice “Deda sem postal” (V. Martinko) i “Mama, postat ćeš nona” (M. Staraj).

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

U MENI JOŠ TVOJE PRIČE ŽIVE I SAD

S obzirom na važnost koju uloga bake i djeda ima u sretnom djetinjstvu nije neobično to što sjećanje na njih priziva to bezbrižno vrijeme. Žal za djetinjstvom i mladošću provedenom uz djeda čest je motiv tamburaških pjesama, primjerice “Sjećam se, dido, riđana” (J. Mikić) i “Da l’ još cvjeta bagrem, djede” (Š. Jovanovac), gdje se još jednom preko biljnih i životinjskih motiva oslikava ono o čemu je teško i bolno govoriti.

U dvjema klapskim pjesmama iz osamdesetih, “Dida moj” (A. Dedić) i “Nona mi je dvizola urok” (L. Rudan), sjećanje na djetinjstvo krije i neke kulturalne zanimljivosti. Naime djed i baka se spominju kao svojevrsni narodni ljekari. No dok **Arsenov** djed liječi rakijom, u pjesmi “Nona mi je dvizola urok” opisuje se niz problema koje je baka, kada nije bilo moguće

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

doći do liječnika ili veterinara, liječila tzv. „ženskim moćima“ – čaranjem i skidanjem uroka, kako djeci, tako i domaćim životinjama.

Djetinjstvo uz baku i djeda podrazumijeva slušanje zanimljivih priča. No dok se uz bake po inerciji vežu bajke i povremena predika, jer bake znaju najbolje, na djedovima je da pričaju (ili šute) o ratu (ili dva) koji su prošli. Na duhovit način o samouvjerenosti pradjedova i generacijskom jazu progovara “Moj pradjed je pucao iz topa” (J.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Stubičanec) koju je sedamdesetih izvodio **Pro Arte**. Hrabri pradjed je topom gađao Napoleona, a anksiozni junak priče ne može izdržati ni susret s djevojkom u koju je zaljubljen.

Na „poštena, proleterska, muška“ vremena podsjeća i pjesma “Sve je manje ljudi kao moj deda” (M. Mihaljević), dok o nesretnoj povijesti koja se uporno ponavlja govore “Priča mi je dida” (D. Žanko), “Did Mića” (P. Šulentić) te “Deda i baka” (M. Hrašćanec i D. Ivančan). Drugo lice slavnih događaja otkriva Morosinova “1914. (mojen didu)”. Stihovima „nisan ja za vojsku, nisan ja za glad, ni za črnu zemju, preveć ja san mlad“, odaje da je malo onih koji bez straha pucaju iz topa.

Uz te tragične povijesti naših djedova idu i stihovi o neprocjenjivoj djedovini, rodnom zavičaju u kojem leže kosti *didaka* i *nona*. Loza se ne smije ugasiti, ni rodna gruda napustiti ili prepustiti. Tako je barem u tradicionalnim pjesmama. U modernima se jasno ističe ideja da se

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

i djedovini može pronaći cijena. Mjesni odbor u ritmu reggae muzike poručuje didovini: „ja te moran prodat, jerbo ko će sadit i zemju priorat“. Iz ugla generacije Z tu temu obrađuje **Mark Maret** u pjesmi “Babe i didovi”, a kritiku novih običaja iznosi i baka u “Ča bi rekla nona” (N. Peršić).

Nakon što smo se odmaknuli od idealiziranih prikaza vidimo da je ono što stereotipnu baku u popularnim pjesmama razdvaja od stereotipne majke u konačnici drskost. Naravno, skupo plaćena životnim iskustvom.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Ne voli svaka baka neprestano ugađati i dijeliti svoju mirovinu s unucima. Baš takvu je u “Bakici” opjevao **Baby Dooks**.

DEDA VOLI BAKU, UNUKU PAK JA

Nekad u unucima ne žive samo priče već i narav baki i djedova. Već smo spomenuli da unuk u pojedinim pjesmama sebe vidi kao djedovu sliku, a to je posebno zanimljivo u kontekstu pjesama o umijeću zavođenja. Ne jednom djed je prikazan kao svojevrsni *wingman*, pomoćnik u osvajanju žena. Nešto slično imali smo kod starijeg brata, ali ne i kod oca.

Arinka Šegando i Tingl-Tangl su u pjesmi “Naš dida berekin” pjevali o djedu koji je imao bezbroj avantura i za kojim je „ludjela svaka cura“. Lik djeda koji unuka uči ljubiti i koji čak i

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

u starosti ima zdrav libido prisutan je diljem Hrvatske. Ipak, „mladog didu“ najčešće susrećemo u slavonskim tamburaškim pjesmama. One tradicionalno imaju dvosmislene i lascivne tekstove.

Na Mediteranu se, pak, barem u pjesmama, vitalnost veže uz mogućnost da se zapleše i zapjeva, a ne spolnu želju. Međutim **Sexymotherfuckers** i njihov ludi dido potpuno razbijaju regionalne tabue. Naime spomenuta grupa ima najmanje tri pjesme o didi kojeg njegovi nagoni čine iznimno nepredvidivim i opasnim za okolinu.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Iako o bakama koje su vitalnije i žive bolje nego svoji unuci govore najmanje dvije pjesme pod imenom “Moja baba”, bećari i berekini iz popularnih pjesmama kao da stare sporije od svojih partnerica ili barem odlučnije odbijaju prihvatiti da ih mladost napušta. Ipak, starenje ponekad prihvate uz zdrav smisao za humor, kao djed iz Krajačeve “Ide deda”. Pravdu za samozatajne bake, koje se na starost i zaborav manje žale, a usto su „riznice šokačkoga znanja i najbolje čuvarice stečenog

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

imanja“, traži pjesma “Naše bake” (I. Babić).

Alternativni glazbenici koji su se u svojim pjesmama dotaknuli odnosa prema starijima nisu radili veliku razliku između baka i djedova. Starost u tom kontekstu ima samo jedan rod – prolaznost. „Sama sidin i kao slika blidin,“ ide **Semijalčev** “Baba Ljuba blues”, a za skorom smrću čezne i lik bake u pjesmi istog autora “Sve san dala (Baba Stoja blues)”. Sama svoj grob kopa i baka u pjesmi punk benda **Saučešće**.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Semijalac se i na svom posljednjem albumu *Ode dite* u pjesmi “Dida” bavio temom oskudice i gubitka, čiji teret s godinama postaje sve teži, posebno u krajevima gdje su i nebo i zemlja škrti. Mračne slike i crni humor prisutni su i u pjesmi “Baba” etno benda **Cinkuši**, u kojoj pijana žena pred Gospom oplakuje ubijenog sina.

O baki koju je uspavala učmala svakodnevica i koju nitko ne budi te o bespomoćnom starcu koji se sve teže prisjeća mladosti govore “Baba spava” i “Djedica” benda **Šumski** (M. Juraga). Upečatljivo izvrstan monolog pred neizbježnu smrt donosi pjesma “Deda” benda **Srž**. Stihovima „polako svršavam svoju priču, koja ne govori o dostojanstvu i smislu, već se veselim što ćete i vi uskoro biti na mome mjestu“ ona reže pravo do – srži.

Tragičnu sliku ocvale obitelji nakon djedove smrt slika “Dida pod mramorom” benda **Špurijus** (D. Božinović), dok se **Školjke** i **Septica** u pjesmama “Baka”, “Dida” i “Deda”

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

prepuštaju potpunoj dekadenciji.

Tom stazom stižemo i do nasilnih djedova te zajedljivih baki – likova sa krajnosti suprotne onoj od koje smo krenuli. Pritom najdalje u razbijanju ideala bake i djeda odlazi **Đubrivo** u pjesmi “Suzo didova”, koja progovara o pedofiliji.

TRLA BABA LAN

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

Osim bake s kolačima, ovim dijelom hrvatske popularne glazbene pjesmarice prolaze i neke druge izreke te dobro poznati likovi iz bajki. Tako se muzičkim potencijalnom izreke „trla baba lan da joj prođe dan“ sedamdesetih bavila **Korni grupa s Dadom Topićem**, a u novije vrijeme metalci iz **Penetracije**. Likovi poput babaroge i djeda Mraza, primarno vezani uz dječje pjesmice, u onima za odraslu publiku otkrivaju svoj nasilni karakter. Ogledni primjerci su reperska “Babaroga” (JuxXx i Muhamed) i ča-metalski “Djed Mrz” (H. Karabaić). “Baba vračara” benda **Lice** baca ljubavne uroke a “Babaroga” **Leta 3**, koja utjelovljuje sve svjetske religije i politike, priječi ulaz u raj.

Tamburaška pjesma “Stari dida” (G. Lacković) je o violinista koji je godinama svirao „za gospodu u kavani na banovu trgu“, nerijetko primajući vino umjesto novca. Svima je dirao u srce i tako gradio priču veću od života. Zato se, kad ga jednog dana više nije bilo, trgovom pronijela

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

legenda da će se jednom ipak vratiti. Međutim najneobičnija i ujedno najtužnija pjesma u ovoj kategoriji pjesama, u kojima djed i baka ne predstavljaju obitelj, jest Britvićeva “Sedmi dan djeda Mraza”. Samo je pjesnik njegova kalibra mogao u stihove o Božiću, poklonima i djedu Mrazu upisati svu bijedu života, vječne zime u kojoj svako nevino dijete umjesto poklona čeka kazna.

“Sedmi dan djeda Mraza” prenosi biblijski motiv sedmog dana stvaranja u svakodnevicu ispunjenu grubošću,

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

zebnjom i razočaranjem. Kao da želi reći da na kraju neće biti praska, već samo dugo čekanje.

Ove pjesme podsjećaju nas na prolaznost vremena, ali i na trajnu važnost ljubavi, smijeha i međugeneracijskog sklada /
Ilustracija: Hrvoje Dešić

Popularne pjesme o bakama i djedovima otkrivaju bogat spektar emocija, stereotipa i zanimljivosti. Naši su stariji prikazani kao čuvari mudrosti i tradicije, ali i kao likovi puni vitalnosti, s opasnim smislom za humor, ponekad i nesputano drski. S jedne strane utjelovljuju stare arhetipove, dok ih moderna glazba prikazuje i u trenucima ranjivosti, nesigurnosti i unutarnjeg sukoba. Ove pjesme podsjećaju nas na prolaznost

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

vremena, ali i na trajnu važnost ljubavi, smijeha i međugeneracijskog sklada.

U obuhvaćenom korpusu pjesama nema izražene prevage u korist muških likova, kao što je bio slučaj sa sinovima, kćerima, braćom i sestrama. Ipak, među muškim likovima i ovdje nailazimo na veću raznolikost i nijansiranost u odnosu na ženske, što možemo pripisati općenitom nedostatku žena među tekstopiscima. Gdje nema žena, nema ni njihovih priča – zaključak je koji prirodno proizlazi iz ovog serijala, koji ćemo uskoro završiti člankom o preostaloj rodbini.

Ovaj je tekst financiran od strane Agencije za elektroničke medije, putem projekta poticanja novinarske izvrsnosti.

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

SHARE

20h | Mala
dvorana Lisinski

9.12.
2024. GDJE JE NESTAO
ČOVJEK?

Cantus Ansambli - Ansambli Icarus

DIREKTOR:
Berislav Šipuš

PROGRAM:
Fabio Cifariello Ciard
Branimir Pofuk, novinar

HD

Moglo bi Vas zanimati

14	STU	IZVJEŠTAJ
----	-----	-----------

Mikrodrito –
platforma za
glazbenu
budućnost

14	STU	IZVJEŠTAJ
----	-----	-----------

Izvrсна svirka
ansambla Else

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE

<https://glazba.hr/citaj/price/rodbinske-veze-5-djed-baba/>

26/27

glazba.hr

Vijesti

VIJESTI
OGLASNA PLOČA
DAJ 5
CESARICA

Događanja

Slušaj & Gledaj

REPLAY
PODCAST
VIDEO PRIČE
RECORDING +
SCORE
TJEDNI GRAMOFON

Čitaj

INTERVJU
IZVJEŠTAJ
RECENZIJA
PRIČE
KOLUMNE
DIGITAL & BIZ
RETROSPEKTIVA

Kontakt

IMPRESSUM
PRAVILA
PRIVATNOSTI
POSTANI
SURADNIK

CANTUS D.O.O.
BARUNA TRENKA 5
10000 ZAGREB
HRVATSKA
GLAZBA@GLAZBA.HR
+385 14825360

CRAFTED BY
EUROART93

NA VRH

PREGLEDAJTE SVE DOGAĐAJE